

Udržateľný rozvoj aktívneho turizmu na Hornom Gemeri z pohľadu návštevníkov a miestnych obyvateľov

Laura TÓTHOVÁ¹, Tünde DZUROV VARGOVÁ¹

¹Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu

Korešpondenčný autor: Laura Tóthová, e-mail: laura.toth.8@gmail.com.

Abstrakt:

Cieľom výskumu bolo analyzovať názory respondentov na vybrané predpoklady rozvoja udržateľného cestovného ruchu, najmä na informovanosť o regióne, jeho propagáciu ako turistickej destinácie, poznanie prírodných hodnôt územia a hodnotenie činnosti miestnych organizácií podporujúcich rozvoj turizmu. Výskum bol realizovaný na vzorke 103 respondentov z rôznych regiónov Slovenska. Na zber výskumných údajov bol použitý dotazník vlastného konštruktu. Výsledky ukázali, že 69,9 % respondentov považuje propagáciu Horného Gemera za nedostatočnú a 51,4 % opýtaných uviedlo, že v médiách nie je dostatok informácií o regióne. Správnu alebo čiastočne správnu vedomosť o počte národných parkov v regióne preukázalo 58,2 % respondentov, avšak správny počet prírodných pamiatok UNESCO poznalo len 17,5 % opýtaných. Činnosť miestnych orgánov a organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu označilo za dostatočnú iba 11,6 % respondentov, zatiaľ čo 48,6 % ju považovalo za nedostatočnú. Štatistickou analýzou bola potvrdená významná súvislosť medzi hodnotením propagácie regiónu a hodnotením činnosti miestnych organizácií ($r_s = 0,361$; $p = 0,0002$). Výsledky poukazujú na potrebu intenzívnejšej propagácie regiónu, zvyšovania informovanosti o jeho prírodnom dedičstve a efektívnejšej spolupráce aktérov destinačného manažmentu. Rozvoj udržateľného a aktívneho turizmu predstavuje významnú príležitosť na podporu celkového rozvoja daného regiónu.

Kľúčové slová: Udržateľný turizmus, aktívny turizmus, Horný Gemer, destinačný manažment, regionálny rozvoj.

Turizmus predstavuje významné spoločensko-ekonomické odvetvie, ktoré ovplyvňuje hospodársky, sociálny aj environmentálny rozvoj regiónov. Svetová organizácia cestovného ruchu (UNWTO) ho definuje ako súhrn činností osôb, ktoré cestujú a zdržiavajú sa mimo svojho bežného prostredia najviac jeden rok za účelom oddychu, podnikania alebo iných aktivít (UNWTO, 2008). Podľa Gúčika (2007) je cestovný ruch súborom činností zameraných na uspokojovanie potrieb ľudí súvisiacich s cestovaním a pobytom mimo miesta trvalého bydliska, s cieľom zotavenia, poznávania, kultúrneho a športového vyžitia, zdravia a služobných ciest, a tak získania komplexného zážitku.

Význam turizmu presahuje rámec samotných služieb cestovného ruchu. Ide o medzirezortné odvetvie, ktoré súvisí s viacerými sférami hospodárstva, ako je priemysel, poľnohospodárstvo, lesné a rybné hospodárstvo, služby a obchod, doprava, životné prostredie, regionálny rozvoj, zdravotníctvo, školstvo, šport, kultúra, finančníctvo, verejná správa (Gúčík, 2006). V regiónoch s vysokým prírodným a kultúrnym potenciálom môže predstavovať významný nástroj ekonomického rozvoja, tvorby pracovných miest a zvyšovania kvality života miestnych obyvateľov. Súčasne však môže spôsobovať negatívne environmentálne a sociálne dôsledky, ak nie je rozvíjaný v súlade so zásadami udržateľnosti. Práve preto sa v súčasnosti čoraz väčšia pozornosť venuje konceptu udržateľného turizmu. UNWTO (2008) ho definuje ako taký, „ktorý plne zohľadňuje svoje súčasné a budúce hospodárske, sociálne a environmentálne vplyvy a rieši potreby návštevníkov, priemyslu, životného prostredia a hostiteľských komunít". Medzi druhy turizmu, ktoré sú schopné uplatňovať zásady udržateľnosti, patrí hlavne prírodný a ekoturizmus, tiež vidiecky (agroturizmus), kultúrno-poznávaci turizmus, i kongresový a kúpeľný turizmus (Šenková 2023).

Osobitné postavenie má ekoturizmus, pre ktorý je charakteristické putovanie prírodou a jej pozorovanie, preto sa rozvíja v krajinársky a prírodne hodnotných oblastiach (národné parky, chránené krajinné oblasti). Podľa Mitríkovej a Dzurov Vargovej (2019) jeho základnými princípmi sú minimalizácia negatívnych dopadov, budovanie environmentálneho a kultúrneho povedomia a rešpektu, poskytovanie pozitívnych skúseností návštevníkom aj hostiteľskej komunite, poskytovanie finančných prostriedkov na ochranu životného prostredia a pre miestne obyvateľstvo. S ekoturizmom úzko súvisí prírodný turizmus, ktorého cieľom je pobyt v prírodnom prostredí, poznávanie krajiny a aktívne trávenie voľného času. Typickými aktivitami sú pešie a cyklistické túry, návštevy jaskýň, splavovanie riek a člnkovanie na vodných plochách, paragliding, horolezectvo a skalolezectvo, turistika na koňoch, zimná turistika na snežniciach a na bežkách, výlety na psích záprahoch, pozorovanie vtáctva a zveri, spoznávanie rastlín a húb, využívanie náučných chodníkov, návštevy rozhľadní a kalvárií, pozorovanie nočnej oblohy, dobrovoľnícka činnosť (Slobodníková, 2022).

Rozvoj udržateľného turizmu prináša regiónom trvalé prínosy. V ekonomickej oblasti vytvára príležitosti pre podnikanie, zvyšuje zamestnanosť a príjmy obyvateľov i štátu, podporuje investície do miestnej infraštruktúry a zmierňuje regionálne disparity. V environmentálnej oblasti môže prispievať k financovaniu ochrany prírodných zdrojov, k výchove miestnych obyvateľov a verejnosti k zlepšeniu životného prostredia, a hlavne k sprístupneniu, zhodnoteniu a ochrane prírodného dedičstva. V sociálno-kultúrnej rovine podporuje vzájomnú toleranciu a interkultúrnú komunikáciu, rozvíjanie kultúrnych tradícií,

remesiel a folklóru, zvýšenie sebavedomia a spolupatričnosti miestnych obyvateľov, využívanie voľného času na cestovanie a rekreáciu. Hlavnými aktérmi v regionálnom rozvoji sú územné samosprávy a štátna správa, podnikateľské subjekty a združenia, miestne záujmové združenia a aktivisti, rozvojové agentúry, mimovládne organizácie, finančný sektor, inštitúcie pracovného trhu, vzdelávacie inštitúcie a občania (Švedová et al., 2019).

Súčasťou regiónu turizmu sú turistické destinácie. Destináciu turizmu možno všeobecne definovať ako územie s atraktivitami a zariadeniami a službami turizmu, ktoré si návštevník vyberá za cieľ svojej cesty, ktoré má fyzické a administratívne hranice, a ktoré má jedinečné vlastnosti odlišné od iných destinácií. Medzi tieto jedinečné vlastnosti patria atraktivity, prístupnosť (infraštruktúra) a vybavenosť (zariadenia a služby). Charakteristickou súčasťou ponuky destinácie je i produkt destinácie, ktorý tvorí komplexný balík atraktivít, služieb a aktivít primeranej kvality a ceny s cieľom poskytovať zážitok. Na tvorbu produktu destinácie je nevyhnutná spolupráca verejného, súkromného a neziskového sektora, a spoločná koordinácia činností a zdrojov (Švedová & Matušíková, 2021).

Uvedená spolupráca a koordinácia je základom destinačného manažmentu, čo je najefektívnejšia forma riadenia turizmu. Základnými úlohami destinačného manažmentu v udržateľnej destinácii sú strategické plánovanie, tvorba a distribúcia produktu, marketingová komunikácia destinácie, zastupovanie záujmov zainteresovaných subjektov, personálne a finančné zabezpečenie (Gúčik, 2020). Podstatnými funkciami a činnosťami organizácií destinačného manažmentu sú tiež: analýza a hodnotenie stavu rozvoja turizmu, efektívne využívanie zdrojov destinácie, propagácia destinácie ako celku a jej reprezentácia navonok, podpora a prevádzka rezervačných systémov, formovanie pozitívnych vzťahov so zákazníkmi a s verejnosťou, tvorba a realizácia projektov, kontrola plnenia plánov a hodnotenie aktivít, podpora zavádzania nových technológií a inovácií, vzdelávanie o udržateľnom turizme, podpora ochrany prírodného a kultúrneho dedičstva, šírenie dobrého mena destinácie (Švedová & Matušíková, 2021).

Mnohé zainteresované subjekty destinačného manažmentu sú totožné so spomenutými aktérmi regionálneho rozvoja, a navyše k nim patria organizácie zastrešujúce činnosť turizmu – združenia cestovného ruchu (ZCR) a oblastné organizácie cestovného ruchu (OOCR), podniky poskytujúce služby turizmu, inštitúcie ochrany prírody, i záujmové (športové) kluby. Vo svojom výskume autorka Tóthová (2024) analyzovala internetové stránky subjektov poskytujúcich informačné a propagačné služby turizmu v regióne. Zistila, že v oblasti Národný park (NP) Slovenský kras funguje jediné Turistické informačné centrum (TIC), a to v meste Rožňava ako „bráne do Slovenského krasu“. Jeho webová stránka obsahuje pestrú ponuku

rôznych typov ubytovacích a stravovacích zariadení v meste a okolí, a poskytuje informácie o aktuálnych kultúrnych a spoločenských podujatiach. Chýbajú tu však informácie o historických pamiatkach, kedy uvedených je len šesť pamätihodností historického centra, no v skutočnosti sa ich v meste nachádza niekoľko desiatok. Autorka dodáva, že o prírodných krásach okolia a o možnostiach aktívneho trávenia voľného času sa tu nedozvieme nič (TIC Rožňava, 2022), čím webová stránka TIC neplní svoju základnú informačno-propagačnú funkciu.

OOCR Gemer svojou pôsobnosťou pokrýva územie celého regiónu Gemer, do ktorého patria tri okresy a dva takmer celé národné parky. Celkove má 40 členov, no z územia NP Slovenský kras a jeho ochranného pásma nie je členom OOCR žiadna obec ani žiaden iný subjekt (OOCR Gemer, 2026). Nedostatkom je i veľmi nízky počet členov živnostníkov a podnikateľov v turizme z okresu Rožňava. Tóthová vo svojom rozsiahlom výskume ďalej konštatuje, že internetový portál OOCR Gemer je pestrý a bohatý na informácie, no chýba mu väčšia prehľadnosť a systematickosť, a jeho propagačná funkcia zďaleka nepokrýva územie celého regiónu. Autorka ďalej deklaruje, že výrazným nedostatkom je chýbajúca transparentnosť – nezverejnené dokumenty, ktoré by preukazovali činnosť a správne nakladanie s finančnými prostriedkami, i strategické dokumenty, ktoré by informovali o plánoch, cieľoch, projektoch a ich realizácii. Ďalším nedostatkom je slabá komunikácia s verejnosťou a partnermi, keď organizácia opakovane nereaguje na elektronickú poštu. Neprehliadnuteľnými sú i niektoré chybné, nefungujúce alebo neaktuálne odkazy na internetové stránky, napr. na stránku NP Slovenský kras (Tóthová, 2024). Rozsiahly národný park a biosférická rezervácia Slovenský kras ponúka niekoľko desiatok možností hlavne na pešie túry a výlety (vrátane náučných chodníkov), z tohto množstva sú však na stránke OOCR spomenuté len tri. Podobne je to s množstvom turistických trás vo Volovských a Stolických vrchoch, o ktorých sa dozvieme len minimum. Nedostatočne informuje tento portál aj o cyklotrasách regiónu, nespomína napríklad ani Cyklomagistrálu Slovenský kras (Tóthová, 2024).

Problematika udržateľného turizmu je mimoriadne aktuálna v regióne Horný Gemer. Ide o územie s významným prírodným a kultúrnym potenciálom, ktorého dominantou je NP Slovenský kras. „Slovenský kras patrí medzi najväčšie krasové územia v Európe s najväčšou koncentráciou podzemných priestorov (nachádza sa tu vyše 1000 jaskýň a priepastí), ktoré je od roku 1995 zaradené do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO“ (Tóthová & Dzurov Vargová, 2025). Napriek týmto jedinečným hodnotám patrí región medzi menej navštevované turistické destinácie Slovenska. K hlavným výzvam ale patrí nedostatočná

propagácia územia, slabšia informovanosť návštevníkov a nedostatočná spolupráca zainteresovaných subjektov. Práve z uvedených dôvodov je potrebné venovať pozornosť názorom návštevníkov a miestnych obyvateľov na rozvoj udržateľného a aktívneho turizmu v regióne. Ich postoje môžu poskytnúť dôležité informácie o kvalite propagácie územia, úrovni informovanosti o prírodných hodnotách regiónu a efektívnosti činnosti organizácií, ktoré sa podieľajú na rozvoji cestovného ruchu. Takéto poznatky môžu prispieť k formulovaniu opatrení smerujúcich k efektívnejšiemu destinačnému manažmentu a k udržateľnému rozvoju regiónu Horný Gemer.

Cieľ a hypotéza

Cieľom výskumu bolo analyzovať názory návštevníkov a miestnych obyvateľov na vybrané predpoklady rozvoja udržateľného a aktívneho cestovného ruchu na Hornom Gemeri, so zameraním na informovanosť o regióne, jeho propagáciu ako turistickej destinácie, poznanie prírodných hodnôt územia a hodnotenie činnosti miestnych organizácií podporujúcich rozvoj cestovného ruchu. Súčasťou výskumu bolo overenie vzťahu medzi vnímaním propagácie regiónu a hodnotením aktivít miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu.

H1: Predpokladáme, že existuje štatisticky významná súvislosť medzi názormi respondentov na dostatočnú propagáciu Horného Gemera ako turistickej destinácie a ich názormi na činnosť miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu.

Metodika

Za objekt skúmania sme si zámerne vybrali región Horný Gemer, ktorý sa nachádza na rozhraní dvoch vyšších územných celkov a zahŕňa územie dvoch okresov: okres Rožňava v západnej časti Košického kraja a okres Revúca na východe Banskobystrického kraja. Keďže dané územie je dosť rozsiahle na podrobnejšie skúmanie a nesmierne bohaté na prírodné a kultúrne pamiatky, náš výskum sústreďujeme na vybrané lokality okresu Rožňava, a zameriavame sa hlavne na turistické strediská národného parku Slovenský kras. Dôvodom nášho výberu je svetovo jedinečné prírodné bohatstvo tohto regiónu, ktorým je najrozsiahlejšie krasové územie strednej Európy zaradené do zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Región dlhodobo trpí najvyššou nezamestnanosťou v rámci SR a práve turizmus je najvhodnejším ekonomickým odvetvím, ktoré by mohlo pozdvihnúť celkovú hospodársku úroveň regiónu. Zlepšenie informovanosti návštevníkov a podmienok pre pohybové aktivity v prírode, ako sú pešia turistika a cykloturistika, spolu so zatraktívením kultúrnych i prírodných pamiatok a ich okolia, a tiež rozšírením ponuky a kvality udržateľných služieb, by rozšírilo možnosti rekreácie

turistov a zvýšilo kvalitu života miestnych obyvateľov. Predpokladáme, že najprimeranejšou formou turizmu pre tento región je udržateľný turizmus vzhľadom na množstvo chránených území a pamiatok, ktoré sa tu nachádzajú.

Výskumu sa zúčastnilo 103 respondentov, z toho 67 žien (65 %) a 36 mužov (35 %), s priemerným vekom 48 rokov. Väčšina respondentov mala trvalé bydlisko v okrese Rožňava (41 = 39,8 %), keďže dotazník bol určený nielen pre návštevníkov, ale aj pre miestnych obyvateľov. Zo skupiny návštevníkov regiónu najviac pochádzalo z Bratislavy (16), z Košíc (14) a zo Spišskej Novej Vsi (5). Do výskumu sa zapojili respondenti z 24 okresov z celého Slovenska, okrem spomenutých napríklad z Popradu, Martina, Senca, Senice, Vranova nad Topľou a ďalších, i jeden respondent zo zahraničia.

Na zber výskumných údajov sme použili dotazník vlastného konštruktu, ktorý obsahoval otázky týkajúce sa skúmaných tém rozvoja udržateľného turizmu: kvalita informačných služieb, ochrana prírodného prostredia, ponuka doplnkových služieb, spolupráca aktérov regionálneho rozvoja, kvalita destinačného manažmentu, dostupnosť základných služieb turizmu. Elektronický dotazník bol zostavený vo formáte Formulárov Google, a prostredníctvom tejto služby bol aj distribuovaný na sociálnej sieti a do schránok elektronickej pošty metódou „snehovej gule“ („lavínovým výberom“) medzi návštevníkov, obyvateľov a aktérov (organizácií, združení a obcí) regiónu Horný Gemer. Pozostával z 30 otázok, z ktorých prvé tri boli demografické – zisťovali vek, rod a trvalé bydlisko. Ďalšie otázky sa zameriavali na skúmanú problematiku rozvoja udržateľného turizmu v danom regióne. Položky dotazníka boli prevažne zatvorené a polootvorené okrem jednej, ktorá bola otvorená. Škály odpovedí boli verbálne „Likertove“, vyjadrujúce stupeň (mieru) súhlasu alebo nesúhlasu s určitým výrokom, kde si respondenti vybrali z piatich stupňov: určite áno, skôr áno, neviem, skôr nie, určite nie. V troch otázkach mali respondenti možnosť vybrať si viac odpovedí z ponúknutých variantov a uviesť aj vlastnú odpoveď, vyjadriť svoj vlastný názor (Vašaničová 2021). Jednotlivé otázky sa okrem iného zameriavali napríklad na zistenie nasledujúcich údajov a informácií:

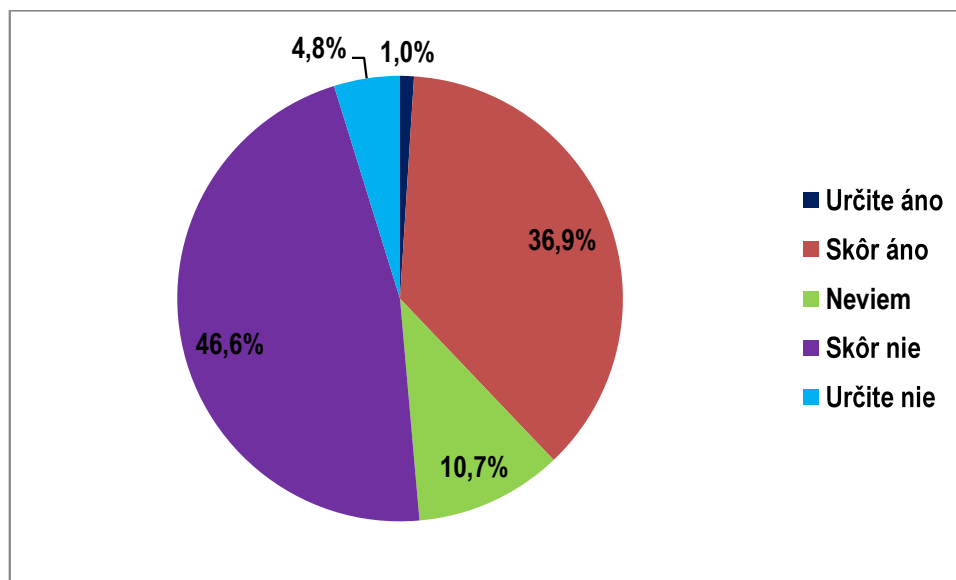
- Existencia dostatku dostupných informácií o regióne v médiách a jeho dostatočná propagácia ako turistickej destinácie,
- Znalosť respondentov o počte národných parkov a prírodných pamiatok zaradených do svetového dedičstva UNESCO, ktoré sa nachádzajú na Hornom Gemeri,
- Existencia organizácií, ktoré riadia a starajú sa o rozvoj turizmu na Hornom Gemeri,

- Dostatočnosť úsilia a konania miestnych orgánov a organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu.

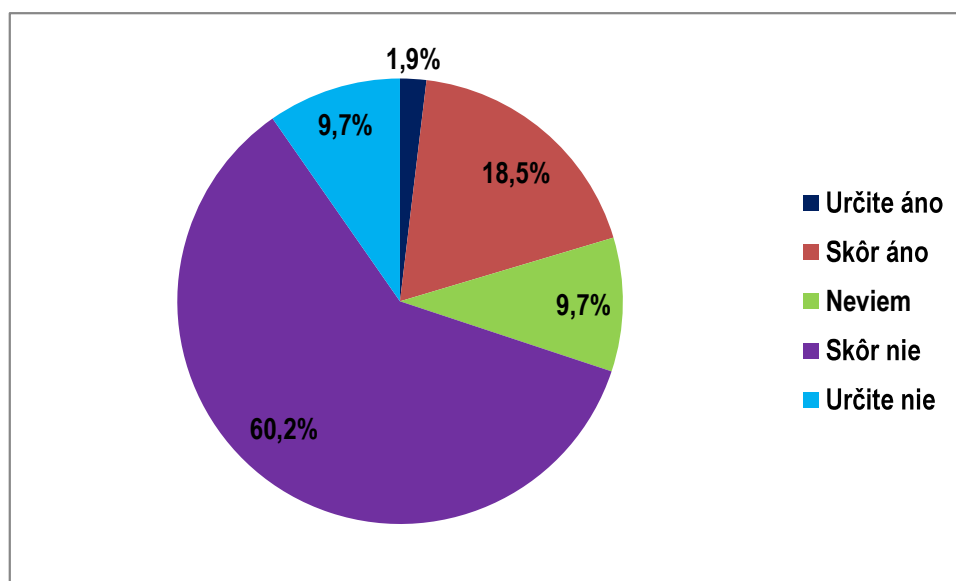
Výsledky výskumu sme spracovali graficky. Pri overovaní platnosti hypotézy sme najprv otestovali normalitu: výsledok Doornik-Hansenovho testu pre „propagácia“ $p\text{-hodnota} = 0,0000 < \alpha$, premenná nemá normálne rozdelenie; pre „destinačný manažment“ $p\text{-hodnota} = 0,6666 > \alpha$, premenná má normálne rozdelenie. Na overenie výskumnej hypotézy sme použili Spearmanov korelačný koeficient. Stanovili sme štatistické hypotézy: $H_0: \rho_s = 0$ proti $H_1: \rho_s \neq 0$. V štatistickom programe Gretl sme vykonali štatistický test významnosti Spearmanovho korelačného koeficientu. Hladinu významnosti sme vyjadrili na úrovni $\alpha = 0,05$ (Vašaničová 2021).

Výsledky

Prvými dvomi otázkami v dotazníku sme zisťovali existenciu dostupných informácií o regióne v médiách a jeho dostatočnú propagáciu ako turistickej destinácie. Zistili sme, že viac ako polovica respondentov (51,4 %) si myslí, že v médiách sa nevyskytuje dostatok dostupných informácií o Hornom Gemeri, no na druhej strane pomerne veľká časť opýtaných (37,9 %) si myslí, že áno (obr. 1). Propagáciu regiónu ako turistickej destinácie však väčšina respondentov (až 69,9 %) považuje za nedostatočnú a iba 20,4 % ju považuje za dostatočnú (obr. 2).

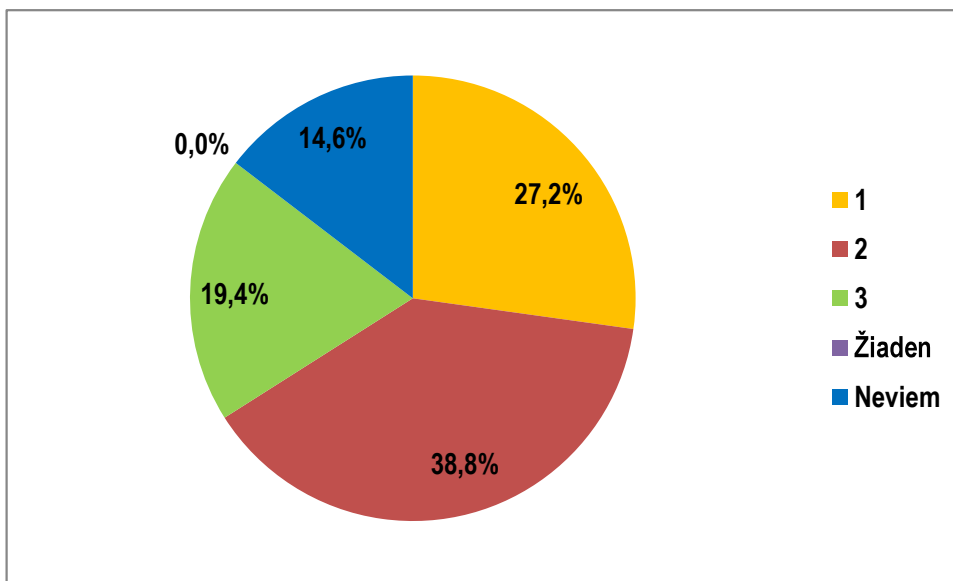

Obr. 1 Dostupnosť informácií o regióne v médiách

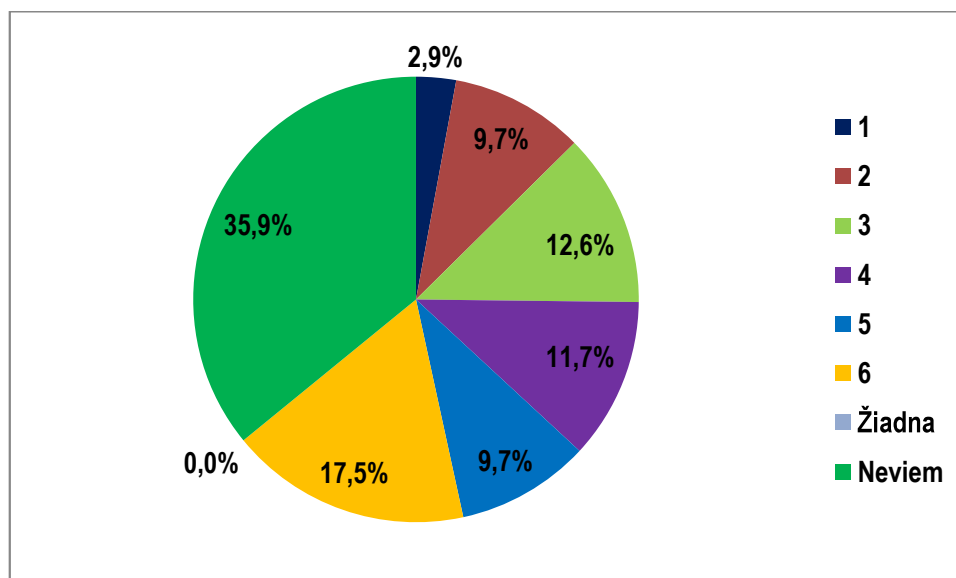

Obr. 2 Dostatočná propagácia regiónu ako turistickej destinácie

Ďalšími otázkami v dotazníku sme zisťovali znalosť respondentov o počte národných parkov a prírodných pamiatok UNESCO na Hornom Gemeri. Na území Horného Gemera sa nachádzajú 3 národné parky: Slovenský kras, Muránska planina a Slovenský raj (južná časť). Oblasť Slovenského raja – obce Dedinky a Stratená – niektoré zdroje zaraďujú do regiónu Spiš (podľa historického územia Spišskej župy), preto i odpoveď „2 národné parky“ považujeme za čiastočne správnu. Zistili sme, že nadpolovičná väčšina respondentov (58,2 %) je správne (alebo čiastočne správne) informovaných o počte národných parkov na Hornom Gemeri (obr. 3). To neplatí o prírodných pamiatkach, ktoré sú súčasťou svetového dedičstva, a ktorých tu nájdeme šesť: päť verejne prístupných jaskýň (Správa slovenských jaskýň, 2024), a celé územie národného parku Slovenský kras, ktoré „tvorí sústava 7 planín (od západu na východ to sú: Koniarska planina, Plešivská planina, Silická planina, Horný vrch, Dolný vrch, Zádielska planina a Jasovská planina) s množstvom podzemných i povrchových krasových javov, kaňonov riek a tiesňav, ktoré tieto planiny od seba oddeľujú“ (Správa NP Slovenský kras, 2026). Správnu vedomosť o ich počte preukázalo len 17,5 % respondentov, a na druhej strane nedostatky v informovanosti o týchto pamiatkach má viac než tretina (až 35,9 %) návštevníkov a miestnych obyvateľov (obr. 4).

Ob. 3 Znalosť o počte národných parkov v regióne

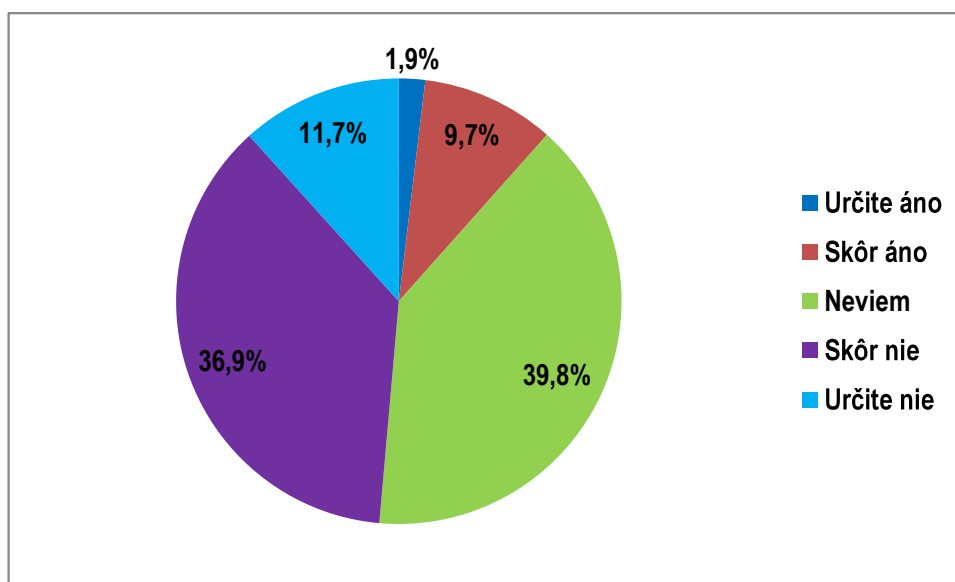

Obr. 4 Znalosť o počte prírodných pamiatok UNESCO v regióne

Posledné dve spracované otázky z dotazníka v rámci riešeného výskumu a overovania hypotézy H1 sa týkali existencie organizácií, ktoré riadia a starajú sa o rozvoj turizmu na Hornom Gemeri, a dostatočnosti úsilia a konania miestnych orgánov a organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu. Otázka o existencii organizácií, ktoré riadia a starajú sa o rozvoj turizmu v regióne (organizácie destinačného manažmentu), bola otvorená. Odpovedalo na ňu 54,4 % respondentov, ktorí uvádzali OOCR Gemer (24,3 %), občianske združenia Gotická cesta, GemArt, Čierne diery, Pre rozvoj Gombaseku (17,9 %), Krajská organizácia cestovného ruchu (KOCR) Košice Región Turizmus a Košický samosprávny kraj (11,5 %), TIC Rožňava

(10,2 %), Múzeá Banícke múzeum, Múzeum Betliar, a pod. (7,6 %), Gemerské osvetové stredisko (6,4 %), turistické oddiely, Klub slovenských turistov (5,1 %), Správa NP Slovenský kras (3,8 %), samosprávy (3,8 %), rozvojové agentúry (2,5 %), Správa slovenských jaskýň, podnikatelia, mikroregionálne združenia, miestna akčná skupina, influenceri (1,2 %).

V oblasti (riadenia) rozvoja turizmu na Hornom Gemeri sú, okrem na to vytvorených OOCR a KOCR, najaktívnejšími spomenuté občianske združenia a múzeá, najmä v organizovaní rozličných kultúrnych podujatí, prezentácii príťažlivých expozícií, i v rekonštruovaní historických pamiatok. Aktívne sú i oddiely Klubu slovenských turistov, ktoré sa starajú o značkovanie turistických chodníkov a o čistotu v ich okolí zbieraním odpadkov. Paradoxne práve Klub slovenských turistov (KST) však upustili od dobrej tradície nosenia si vlastných nádob na potraviny a nápoje („ešusy“, dózy, poháre a príbory) na turistické podujatia, a vo veľkom používajú jednorazové plastové nádoby, čím prispievajú k ekologickej neudržateľnosti svojich návštev v rôznych regiónoch. Na druhej strane slabú, alebo žiadnu aktivitu v oblasti rozvoja turizmu v regióne vyvíjajú podnikatelia, samosprávy, mikroregionálne združenia a miestna akčná skupina. Regionálna rozvojová agentúra v Rožňave zanikla. Jeden respondent sa vyjadril: „*Influenceri na sociálnych sieťach robia pre propagáciu a rozvoj viac ako akýkoľvek iný orgán.*“

Obr. 5 Dostatočné konanie miestnych organizácií pre rozvoj udržateľného turizmu

Z odpovedí na otázku ohľadom dostatočnej činnosti a úsilia miestnych orgánov a organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu sme zistili, že len 11,6 % respondentov si myslí, že činnosť miestnych orgánov a organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu

je dostatočná. Na druhej strane až 48,6 % (takmer polovica) oslovených si myslí, že táto činnosť je nedostatočná. Veľká časť opýtaných (39,8 %) nevedela odpovedať na otázku, z čoho vyplýva, že úsilie a konanie miestnych orgánov a organizácií pravdepodobne nezaregistrovali, takže nie je dostatočne viditeľné (obr. 5).

Vo výskumnej hypotéze sme predpokladali, že existuje štatisticky významná súvislosť medzi názormi respondentov na dostatočnú propagáciu Horného Gemera ako turistickej destinácie a ich názormi na činnosť miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu. Veľkosť koeficientu vypočítaná pomocou štatistického programu bola 0,3610 a prislúchajúca p-hodnota $= 0,0002 < \alpha$, preto sme hypotézu H_0 zamietli a potvrdili sme nami stanovenú výskumnú hypotézu H_1 . Týmto konštatujeme, že existuje štatisticky významná súvislosť medzi názormi respondentov na dostatočnú propagáciu Horného Gemera ako turistickej destinácie a ich názormi na činnosť miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu, kedy ide o priamu koreláciu a sila vzťahu je stredná.

Diskusia

Cieľom výskumu bolo analyzovať názory návštevníkov a miestnych obyvateľov na vybrané predpoklady rozvoja udržateľného a aktívneho cestovného ruchu na Hornom Gemeri, so zameraním na informovanosť o regióne, jeho propagáciu ako turistickej destinácie, poznanie prírodných hodnôt územia a hodnotenie činnosti miestnych organizácií podporujúcich rozvoj cestovného ruchu. Súčasťou výskumu bolo overenie vzťahu medzi vnímaním propagácie regiónu a hodnotením aktivít miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu. Výsledky potvrdili, že napriek významnému prírodnému potenciálu Horného Gemera respondenti vnímajú viaceré nedostatky v oblasti rozvoja udržateľného turizmu. Najvýraznejšie sa prejavili v oblasti propagácie regiónu, informovanosti o jeho prírodných hodnotách a v hodnotení činnosti organizácií zodpovedných za rozvoj cestovného ruchu. Tieto zistenia korešpondujú s teoretickými poznatkami o význame destinačného manažmentu a koordinovanej spolupráce aktérov regionálneho rozvoja. Podľa Gúčika (2020) patrí medzi základné úlohy destinačného manažmentu plánovanie rozvoja destinácie, tvorba turistických produktov, marketingová komunikácia a zastupovanie záujmov zainteresovaných subjektov. Výsledky výskumu však ukázali, že až 69,9 % respondentov považuje propagáciu Horného Gemera za nedostatočnú a takmer polovica respondentov negatívne hodnotí činnosť miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu. Tieto zistenia naznačujú, že niektoré funkcie destinačného manažmentu nie sú v regióne realizované v dostatočnej miere alebo nie sú dostatočne viditeľné pre verejnosť. Význam koordinácie a spolupráce aktérov regionálneho

rozvoja zdôrazňujú aj Švedová, Dzurov Vargová a Gallo (2019), podľa ktorých sú úspešný rozvoj turizmu a tvorba konkurencieschopného produktu destinácie podmienené spoluprácou samospráv, podnikateľských subjektov, občianskych združení, verejných inštitúcií a miestnych komunít. Z odpovedí respondentov však vyplynulo, že najvýraznejšie aktivity v oblasti rozvoja turizmu realizujú najmä občianske združenia, múzeá a turistické organizácie, zatiaľ čo samosprávy, podnikatelia a niektoré regionálne organizácie sú vnímané ako menej aktívne. Táto skutočnosť môže oslabovať synergické efekty spolupráce, ktoré sú podľa teórie nevyhnutné pre dlhodobú konkurencieschopnosť destinácie.

Významným zistením je aj relatívne nízka úroveň informovanosti respondentov o prírodných pamiatkach UNESCO nachádzajúcich sa v regióne. Hoci viac ako polovica respondentov správne identifikovala počet národných parkov na Hornom Gemeri, správnu vedomosť o počte prírodných pamiatok svetového dedičstva UNESCO preukázalo iba 17,5 % opýtaných. Tento výsledok naznačuje nedostatočné využívanie jedného z najvýznamnejších konkurenčných faktorov regiónu pri jeho propagácii. Práve jedinečné prírodné hodnoty predstavujú podľa Mitrikovej a Dzurov Vargovej (2019) základný predpoklad rozvoja ekoturizmu a ďalších foriem udržateľného turizmu, ktoré sú založené na poznávaní prírody, environmentálnom vzdelávaní a ochrane prírodného dedičstva.

Zistenia zároveň podporujú tvrdenie Šenkovej (2023), že prírodný a ekoturizmus patria medzi najvhodnejšie formy udržateľného turizmu v územiach s vysokou koncentráciou chránených prírodných hodnôt. Národný park Slovenský kras so svojimi jaskyňami a krasovými útvarmi zapísanými v Zozname svetového dedičstva UNESCO disponuje výnimočnými predpokladmi pre rozvoj aktívneho turizmu, pešej turistiky, cykloturistiky a environmentálne orientovaných foriem rekreácie. Napriek tomu výsledky naznačujú, že potenciál územia zatiaľ nie je dostatočne využívaný ani prezentovaný návštevníkom.

Dôležitým zistením výskumu bolo potvrdenie štatisticky významnej súvislosti medzi hodnotením propagácie regiónu a hodnotením činnosti miestnych organizácií v prospech rozvoja udržateľného turizmu. Tento výsledok možno interpretovať tak, že respondenti spájajú kvalitu marketingovej komunikácie a propagácie destinácie s efektivitou práce organizácií destinačného manažmentu. Potvrďuje sa tak teoretický predpoklad, že marketingová komunikácia predstavuje jednu z kľúčových funkcií destinačného manažmentu a významne ovplyvňuje imidž a atraktivitu destinácie (Gúčík, 2020).

Na základe získaných výsledkov možno konštatovať, že budúci rozvoj udržateľného turizmu na Hornom Gemeri si vyžaduje intenzívnejšiu spoluprácu všetkých zainteresovaných subjektov, efektívnejšiu propagáciu prírodných a kultúrnych hodnôt regiónu a aktívnejšie

zapájanie miestnych komunít do rozvojových aktivít. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať prezentácii prírodného dedičstva UNESCO a zvyšovaniu povedomia o možnostiach aktívneho trávenia voľného času v regióne, čo by mohlo prispieť nielen k rastu návštevnosti, ale aj k naplňaniu princípov udržateľného regionálneho rozvoja.

Záver

Prevažná väčšina návštevníkov i miestnych obyvateľov si myslí, že región nie je dostatočne propagovaný ako turistická destinácia. Prieskum ukázal, že len malá časť opýtaných má vedomosti o prírodných pamiatkach, ktoré sú súčasťou svetového dedičstva UNESCO, nachádzajúcich sa na tomto území. Ako nedostatočnú vnímajú opýtaní činnosť miestnych orgánov a organizácií v prospech rozvoja turizmu. V rámci manažmentuuristickej destinácie by hlavným koordinátorom mala byť oblastná organizácia CR, ktorá by mala komunikovať a kooperovať s ďalšími aktérmi regionálneho rozvoja: samosprávy, podnikatelia, KOOCR, občianske združenia, verejné a štátne inštitúcie. Komunikácia so samotnou OOCR je veľmi ťažká (nereaguje na elektronickú poštu) a s mnohými aktérmi podobne, keď na e-maily s otázkami ohľadom udržateľného turizmu, odoslané 40 subjektom, odpovedalo len 8 z nich. Bez komunikácie je i spolupráca jednotlivých subjektov takmer nemožná.

Literatúra

- Gúčík, M. (2020). *Cestovný ruch v ekonomike a spoločnosti*. Wolters Kluwer.
- Mitříková, J. & Dzurov Vargová, T. (2019). *Ekoturizmus v kontexte ochrany prírody a krajiny (vybrané kapitoly)*. Prešovská univerzita v Prešove.
- OOCR Gemer. (2026). *Región Gemer* [online]. [cit. 2026-06-29]. Dostupné z: <https://www.regiongemer.sk/>
- Slobodníková, O. (2022). *Analýzy a návrhy k prírodnému a udržateľnému turizmu na príkladoch piatich území Slovenska*. Ministerstvo životného prostredia SR. Dostupné z: <https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/starostlivost-o-krajinu/prirodny-a-udrzatelny-turizmus/analyzy-a-navrhy-k-prirodnemu-a-udrzatelnemu-turizmu.html>
- Správa NP Slovenský kras. (2026). *Slovenský kras* [online]. Dostupné z: <https://www.npslovenskykras.sk/>
- Správa slovenských jaskýň. (2024). *Sprístupnené jaskyne SSJ* [online]. Dostupné z: <http://www.ssj.sk/sk/>
- Šenková, A. (2023). *Udržateľný rozvoj cestovného ruchu – nové výzvy a trendy*. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity.
- Švedová, M. & Matušíková, D. (2021). *Manažment turistických destinácií*. Bookman.

- Švedová, M., Dzurov Vargová T. & Gallo, P. (2019). *Manažment turizmu v regióne a regionálny rozvoj*. Bookman.
- TIC Rožňava. (2022). *Vitajte v Rožňave!* [online]. [cit. 2026-06-28]. Dostupné z: <https://roznatic.sk/>
- Tóthová, L. (2024). *Analýza podmienok rozvoja udržateľného turizmu v regióne Horný Gemer*. Diplomová práca. Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Katedra turizmu a hotelového manažmentu.
- Tóthová, L. & Dzurov Vargová, T. (2025). Potenciál regiónu Horný Gemer pre rozvoj turizmu: okres Rožňava. *Telesná výchova & šport*, 35(2), 72-87.
- United Nations World Tourism Organization. (2008). *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*. Madrid: United Nations. Dostupné z: https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf
- Vašaničová, P. (2021). *Aplikovaná štatistika a kvantitatívny výskum*. Bookman.

Summary

Sustainable development of active tourism in the Upper Gemer region from the perspective of visitors and local residents

Laura Tóthová & Tünde Dzurov Vargová

The aim of the study was to analyse perceptions of selected prerequisites for the development of sustainable tourism, with particular emphasis on awareness of the region, its promotion as a tourist destination, knowledge of its natural heritage, and the evaluation of the activities of local organisations supporting tourism development. The research was conducted through a questionnaire survey involving a sample of 103 respondents from different regions of Slovakia. Data were collected using a self-designed questionnaire. The results showed that 69.9% of respondents considered the promotion of the Upper Gemer region to be insufficient, while 51.4% stated that the region receives inadequate media coverage. Correct or partially correct knowledge of the number of national parks in the region was demonstrated by 58.2% of respondents; however, only 17.5% correctly identified the number of UNESCO natural heritage sites. The activities of local authorities and organisations supporting sustainable tourism development were considered sufficient by only 11.6% of respondents, whereas 48.6% rated them as insufficient. Statistical analysis confirmed a significant association between the evaluation of regional promotion and the assessment of the activities of local organisations ($r_s = 0.361$; $p = 0.0002$). The findings highlight the need for more intensive regional promotion, increased public awareness of the region's natural heritage, and more effective cooperation among destination management stakeholders. The development of sustainable and active tourism represents a significant opportunity to support the overall development of the region.

Keywords: Sustainable tourism, active tourism, Upper Gemer, destination management, regional development.

Mgr. LAURA TÓTHOVÁ – absolventka študijného programu Manažment na Katedre turizmu a hotelového manažmentu.

Mgr. TÜNDE DZUROV VARGOVÁ, PhD. – odborná asistentka na Katedre turizmu a hotelového manažmentu, venuje sa problematike rozvoja cestovného ruchu so zameraním na kvalitu poskytovaných služieb, rozvoj kultúrneho a mestského turizmu ako východiska pre trvalo udržateľný rozvoj destinácií, ako aj príprave a realizácii projektov v oblasti cestovného ruchu.